

4. Životní prostředí

▪ PŮDNÍ FOND, CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

Polovinu území, nejvíce mezi všemi kraji, tvořila orná půda, její výměra se ale zmenšovala

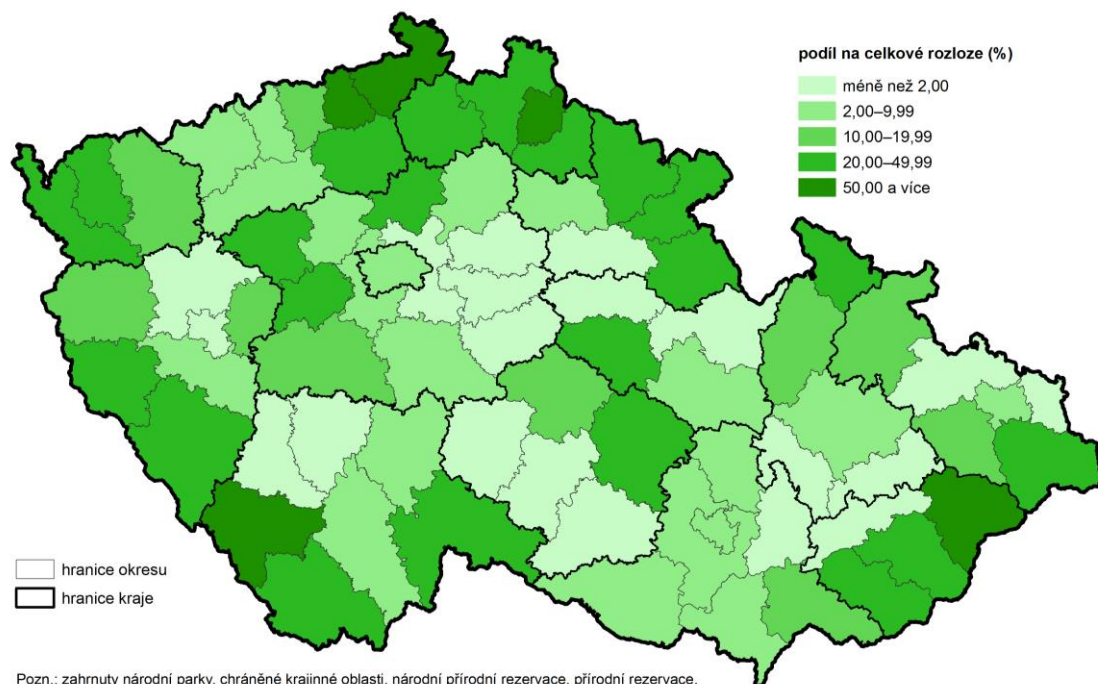
Nejvyšší procento zornění mezi kraji

Podíl chráněného území na rozloze kraje se díky nově vzniklé CHKO Brdy výrazně zvýšil

Polovina území Středočeského kraje je využívána jako orná půda. Od konce 90. let však dochází k pozvolnému zmenšování orné plochy, pod padesátiprocentní hranici poklesl podíl orné půdy poprvé v roce 2011 a ke konci roku 2015 dosáhl hodnoty 49,6 %. I přesto se jedná o nejvyšší hodnotu mezi všemi kraji. Za posledních deset let došlo ke snížení orné plochy téměř o 8 tis. hektarů, což představovalo pokles o 1,4 %. V dlouhodobější časové řadě se nepatrně snižuje i procento zornění (tj. podíl orné půdy na zemědělské půdě); s hodnotou 82,8 % i nadále zůstává nejvyšší mezi kraji ČR. Nejvyššího procenta zornění v kraji dosahoval okres Nymburk (91,8 %), nejnižšího okres Příbram (70,5 %). Většina okresů zaznamenala v zornění půdy po deseti letech podobný stav či mírný pokles, větší nárůst proběhl v okresech Kolín a Kutná Hora.

Na území Středočeského kraje vznikla v roce 2015 (s účinností k 1. 1. 2016) z bývalého vojenského újezdu nová chráněná krajinná oblast Brdy, což mělo hlavní vliv na zvýšení celkové plochy zvláště chráněných území¹¹. Výměra zvláště chráněných území v kraji (včetně nově zařazené CHKO Brdy) činila ke konci roku 2015 celkem 126,4 tis. hektarů, ve srovnání s rokem 2010 se jednalo o 34,8% nárůst a postavení Středočeského kraje v podílu chráněných území¹² na rozloze kraje se tak během sledovaného období zlepšilo. S hodnotou 11,5 % se na republikovém žebříčku krajů posunul o tři příčky z dvanáctého na deváté místo. Nižší podíl chráněných území na rozloze kraje měly hl. m. Praha (5,4 %) a kraje Jihomoravský (6,9 %), Pardubický (9,6 %), Vysočina (9,6 %) a Olomoucký (11,2 %). Středočeským okresem s nejvyšším podílem chráněného území byl okres Beroun (40,4 %), nejnižší podíl vykázal okres Kutná Hora (0,6 %).

Kartogram 21 Zvláště chráněná území v okresech k 31. 12. 2015

Pozn.: zahrnutý národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. V ukazateli jsou zohledněny vzájemné překryvy chráněných území (tzn. nejsou započítána maloplošná ZCHÚ ležící na území velkoplošných ZCHÚ).

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Plocha pro ekologické zemědělství se snížila, i tak byla o polovinu větší než v roce 2011

V roce 2015 hospodařili ekologičtí zemědělci přibližně na 15 tis. hektarech kraje, což bylo o 7 % méně než v roce 2014. Dlouhodobě se však plocha zvyšuje, v porovnání s rokem 2011 o necelou polovinu (o 46,4 %). Podíl kraje na ekologicky hospodařící ploše ČR byl nízký (3,5 %) a mezi kraji čtvrtý nejnižší.

¹¹ národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní památky

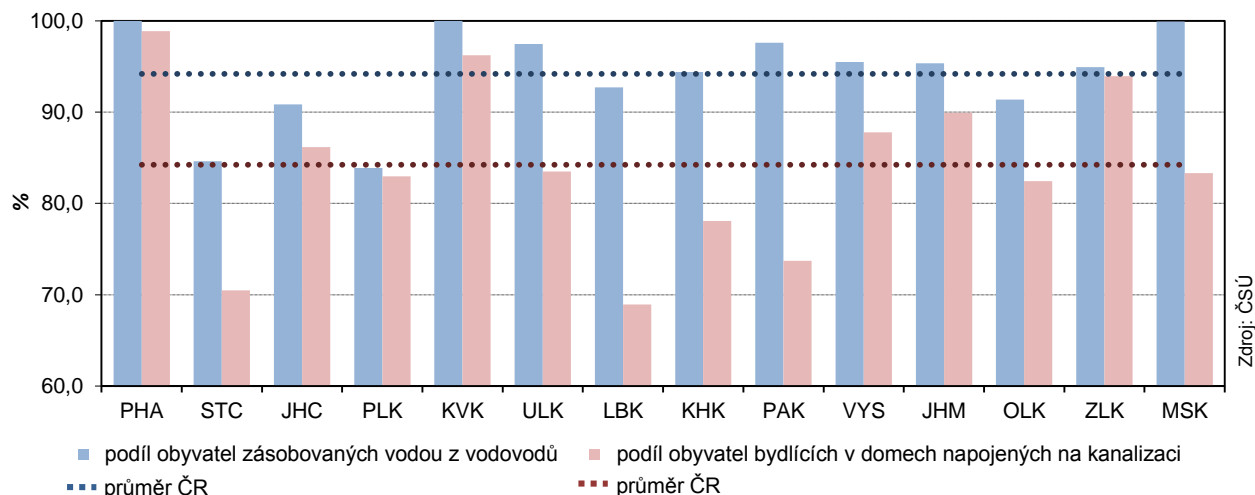
¹² zohledněny vzájemné překryvy chráněných území (nejsou započítána maloplošná ZCHÚ ležící na území velkoplošných ZCHÚ)

▪ VODOVODY A KANALIZACE

Druhý nejnižší byl podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů v ČR

Podle výsledků šetření o vodovodech a kanalizacích bylo ve Středočeském kraji v roce 2015 zásobeno vodou z veřejných vodovodů 84,6 % obyvatel kraje, v pětiletém období se toto procento mírně zvýšilo (o 0,8 p. b.). Kraj dosahoval u tohoto typu zásobení obyvatel vodou druhého nejnižšího procenta mezi kraji (po Plzeňském, 83,9 %) a o téměř 10 p. b. nižšího než průměr ČR (94,2 %).

Graf 49 Obyvatelé žijících v bytech napojených na veřejný vodovod a kanalizaci v krajích v roce 2014

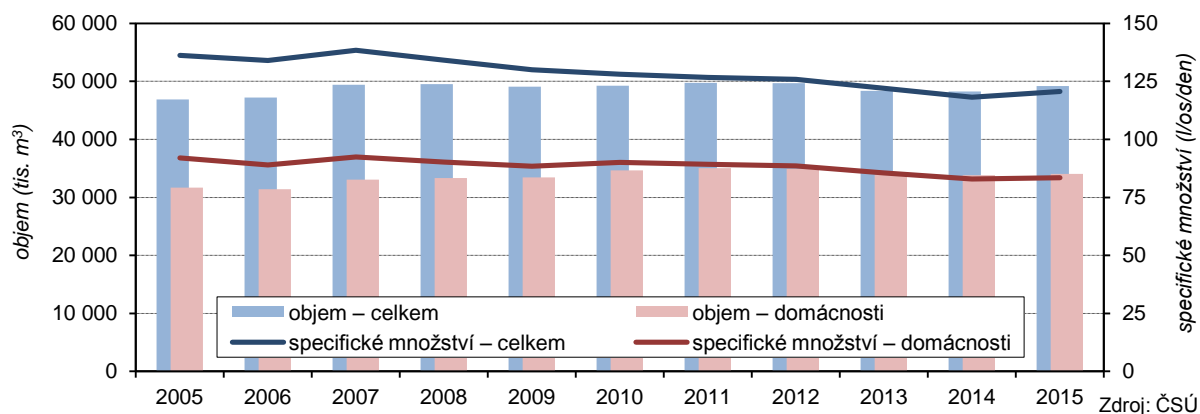

Spotřeba pitné vody se po třiletém snižování mírně navýšila

Spotřeba pitné vody (objem fakturované vody) se po roce 2011 postupně snižovala, vyfakturovaný objem v posledním roce (2015) byl však v porovnání s předchozím rokem vyšší o 2,0 %. Meziroční zvýšení objemu, byť o něco nižší, proběhlo i u dodávky poskytnuté jen domácnostem (o 0,7 %), které spotřebovaly 69,2 % z celkového objemu vyfakturované pitné vody. Průměrná denní spotřeba pitné vody na jednoho obyvatele kraje (specifické množství vody fakturované domácnostem) bylo 83,5 litrů, tedy o 4,4 litry na den nižší než celorepublikový průměr a mezi kraji šlo o sedmou nejnižší spotřebu. Dlouhodobě dochází ke snižování specifické spotřeby vody na obyvatele, v porovnání s obdobím před pěti lety (2010) se průměrná denní spotřeba Středočecha snížila o 6,5 litru a v porovnání s obdobím před deseti lety (2005) o 8,5 litru. Cena služeb za objem a přívod pitné vody (vodné) byla ve Středočeském kraji v roce 2015 v průměrné výši 38,4 Kč za m³. U ceny vodného došlo během pětiletého období k navýšení o 14 % (4,7 korun). Cena vodného byla mezi kraji čtvrtou nejvyšší a pětiletý nárůst sedmým nejvyšším mezi kraji ČR.

Středočeši patřili v průměrné denní spotřebě vody pod celorepublikový průměr

Graf 50 Pitná voda vyfakturovaná celkem a domácnostem ve Středočeském kraji v letech 2005 až 2015

Středočeský kraj je typický svou sídelní rozdrobeností a vyšším podílem obyvatel žijících v malých, spíše venkovských, sídlech. Z toho vyplývá nejen republikově

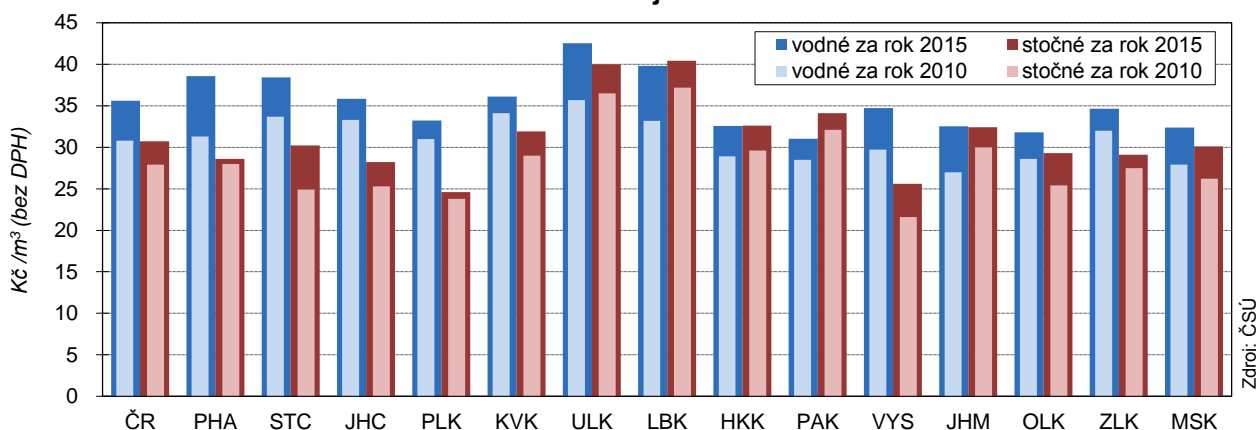
Druhý nejnižší byl podíl obyvatel žijících v bytech napojených na veřejnou kanalizaci

nižší podíl napojení domů na veřejné vodovody, ale také velmi nízké napojení domů na veřejnou kanalizační síť. Tu využívalo v roce 2015 celkem 70,5 % obyvatel kraje, což bylo téměř o 14 procentních bodů méně, než byl průměr ČR (84,2 %) a mezi kraji se jednalo o druhý nejnižší podíl (po Libereckém kraji, 68,9 %).

Druhý nejvyšší mezi kraji byl podíl čištěných vod

V oblasti kanalizace dlouhodobě dochází také k budování a připojování nových čističek odpadních vod (ČOV). Na území kraje bylo v roce 2015 těchto zařízení v provozu 479, od roku 2010 jich přibýlo 60 (14,3% nárůst). Kapacita středočeských čističek byla mezi kraji nejnižší, průměrná kapacita jednoho zařízení představovala 753 m³ za den, přičemž celorepublikový průměr se pohyboval na více než dvojnásobné hodnotě (1 569 m³/den). I přes nízký podíl obyvatel připojených na veřejnou kanalizaci s přípojkou na ČOV na celkovém počtu obyvatel (70,3 %) platilo, že většina bytů napojených na kanalizaci měla zároveň připojení na ČOV (99,8 %).

Graf 51 Vodné a stočné v krajích v roce 2010 a 2015

Stočné se zvyšuje a za 5 let byl nárůst mezi kraji ČR nejvyšší

Cena služeb za odvod a čištění odpadních vod (stočné) byla ve Středočeském kraji v roce 2015 v průměrné výši 30,2 Kč za m³. U ceny stočného došlo během pětiletého období k navýšení o 21,3 % (5,3 korun). Průměrná cena stočného byla v roce 2015 mezi kraji sedmou nejvyšší, pětiletý nárůst byl však mezi kraji zcela nejvyšší. Cena stočného se pomalu začíná dorovnávat k ceně vodného; v roce 2010 byl poměr stočného 74 % vodného, přičemž v roce 2015 již téměř 79 % vodného.

▪ ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ

Podle emisní bilance Českého hydrometeorologického ústavu se produkce naměřených emisí hlavních znečišťujících látek podle Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (dále jen REZZO) v kraji z dlouhodobého pohledu snižují, i tak nadále zůstávají v rámci republiky zpravidla mírně nad průměrem

Emise oxidu uhelnatého se v průběhu deseti let snížily, u mobilních zdrojů každým rokem

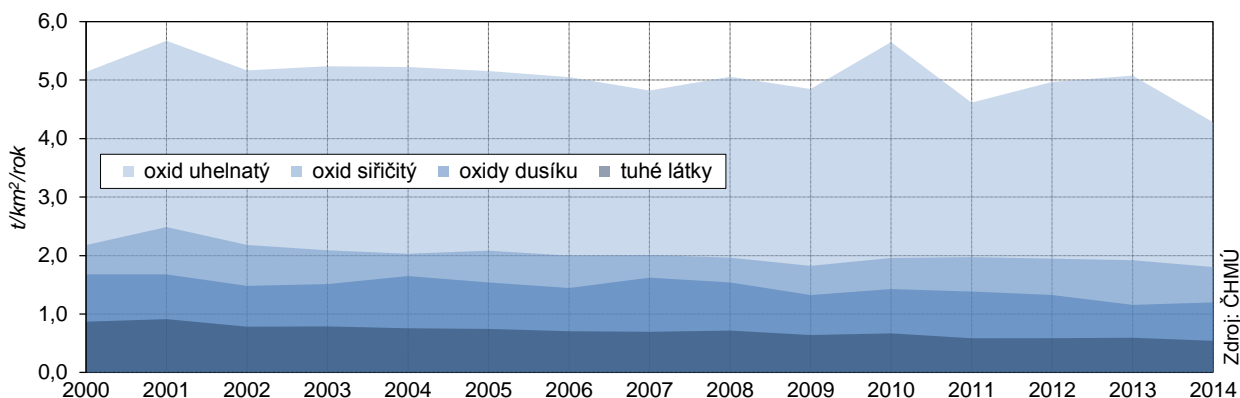
Na objemu emisí oxidu uhelnatého (CO) vyprodukovaného v roce 2014 na území kraje se přibližně ze tří čtvrtin podílely stacionární zdroje (REZZO 1–3), přičemž z více než 90 % se jednalo o malé stacionární zdroje, domácí topeniště (REZZO 3) a zhruba zbývající čtvrtinu celkového množství vyprodukovaly mobilní zdroje (REZZO 4), zpravidla zastoupené automobily. Na celorepublikové produkci oxidu uhelnatého ze všech zdrojů znečištění (REZZO 1–4) se kraj podílel 13,4 %, což byla druhá nejvyšší hodnota po maximu, které zaznamenal Moravskoslezský kraj (30,3 %). Z dlouhodobého pohledu se podíl severní Moravy spíše zvyšoval (25,1 % v roce 2005), naopak podíl Středních Čech se mírně snižoval (z 15,2). V kraji se zároveň dlouhodobě snižoval samotný objem vyprodukovaného oxidu uhelnatého v přepočtu na plochu území (t/rok/km²), a to z hodnoty 9,05 v roce 2005 na 5,64 v roce 2014. Trvalý meziroční pokles naměřených emisí CO v průběhu posledních deseti let byl zaznamenán u mobilních zdrojů (REZZO 4).

Nejvíce oxidu uhelnatého produkuje domácí topeniště

Emise oxidu siřičitého se poslední roky mírně snižovaly, dlouhodobě však nejpomaleji ze všech krajů

U produkce emisí oxidu siřičitého (SO₂) v kraji došlo k mírnému snížení v průběhu posledních tří sledovaných let (2012–2014). Ke snížení došlo i v dlouhodobém pohledu, v porovnání s rokem 2005 byl v roce 2014 stav škodlivin (REZZO 1–4) o téměř 14 % nižší. Jednalo se ovšem o nejnižší pokles ze všech krajů (39 % v celé ČR). Dosažené měrné emise na území kraje se v roce 2014 (1,81 t/rok/km²) pohybovaly lehce nad celorepublikovým průměrem (1,61) a mezi kraji se jednalo o pátou nejvyšší hodnotu. Na vzniku emisí oxidu siřičitého měly v kraji nejvyšší podíl velké stacionární zdroje (REZZO 1 – přibližně 84 %).

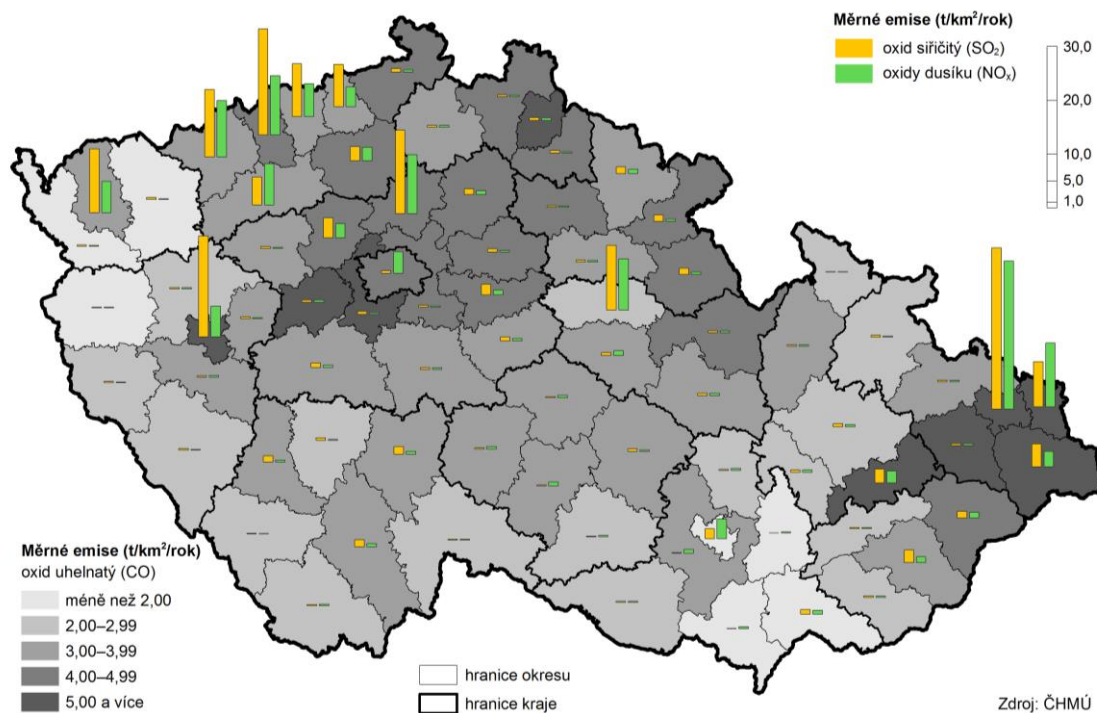
Graf 52 Měrné emise (REZZO 1–3) ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2014

Naměřené emise oxidů dusíku od roku 2008 trvale klesají a jsou mírně nad průměrem republiky

Trvalý meziroční pokles naměřených emisí byl od roku 2008 zaznamenán na území kraje u oxidů dusíku (NO_x); ve srovnání s rokem 2005 se stav škodlivin snížil přibližně o 63 %, což bylo na podobné úrovni jako v celé ČR. Naměřená hodnota na území kraje byla v posledním sledovaném roce 2014 (2,35 t/rok/km²) v porovnání s celorepublikovou bilancí (2,16) mírně nadprůměrná. Na znečištění NO_x se nejvíce podílí mobilní zdroje a velké stacionární zdroje (REZZO 4 a 1).

Kartogram 22 Emise znečišťujících látek (REZZO 1-3) v okresech v roce 2014

Nejvíce emisí škodlivých látek je v okrese Mělník

Nejvyšší množství měrných emisí znečišťujících látek stacionárními zdroji (REZZO 1–3) je na území kraje dlouhodobě zjišťováno v okrese Mělník. Především se jednalo o naměřené oxidy dusíku a síry, na kterých se z velké části podílí komplexy elektráren na území okresu.

▪ NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

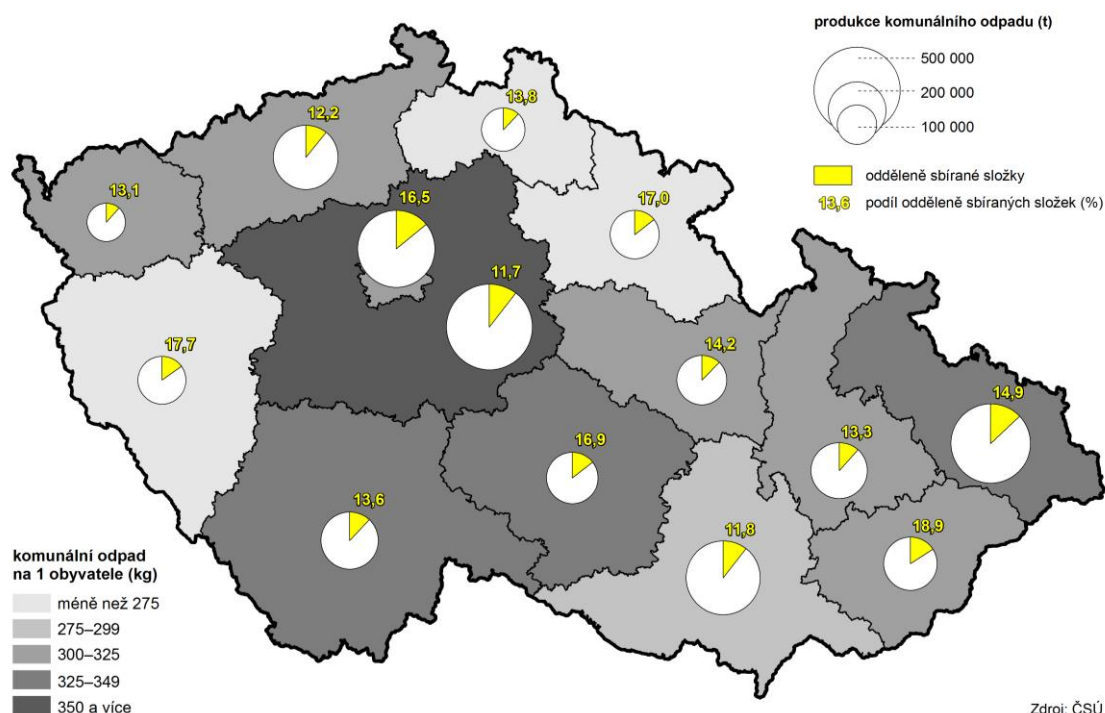
Produkce podnikového odpadu se v roce 2014 poprvé od roku 2010 snížila, na obyvatele byla nižší než v celé ČR

Středočeské podniky vyprodukovaly během posledního šetřeného roku (2014) celkem 1,76 mil. tun odpadu, což bylo o 13,4 % méně než v roce 2013 a jednalo se tak o první meziroční pokles od roku 2010. Na jednoho obyvatele kraje připadala průměrně produkce 1 344 kg podnikového odpadu za rok, což bylo o 579 kg méně, než vycházelo na obyvatele celé ČR. Nejméně podnikového odpadu připadalo na obyvatele Karlovarského kraje (517 kg), naopak nejvíce vyprodukovaly podniky v hl. m. Praze (5 023 kg).

Dlouhodobě se zvyšuje využitelnost podnikového odpadu, v roce 2014 poprvé převážilo využívání odpadu nad skládkováním

V roce 2014 nakládaly podniky se sídlem v kraji s celkovým množstvím 2,56 mil. t podnikového odpadu. Dlouhodobě se zvyšovalo množství i procento využitelnosti podnikového odpadu. Zatímco v roce 2008 se využila pouze osmina celkového objemu (12,5 %), v roce 2012 to byla už více než čtvrtina (26,2 %) a v roce 2014 se jednalo o téměř třetinu (31,2 %). V roce 2014 bylo procento využitelnosti odpadu poprvé vyšší než podíl odpadu likvidovaného skládkováním a jiným ukládáním v úrovni terénu či pod terén (27,4 %).

Kartogram 23 Komunální odpad v krajích v roce 2014

Průmyslové podniky kraje vyprodukovaly ročně na obyv. 421 kg odpadů, čtvrtá nejvyšší hodnota mezi krají

Z celkového objemu podnikového odpadu v roce 2014 bylo 550,6 tis. tun (31,3 %) vyprodukováno v průmyslovém sektoru. Na jednoho obyvatele kraje tak přibližně vycházelo 421 kg průmyslového odpadu, což bylo lehce (o 3 kg) více než připadalo na obyvatele ČR a mezi krají šlo o čtvrtou nejvyšší hodnotu po krajích Moravskoslezském (970 kg), Ústeckém (444 kg) a Plzeňském (427 kg).

Produkce komunálního odpadu se třikrát meziročně snížila, ale zůstala nejvyšší v ČR

U středočeských domácností docházelo do roku 2011 k nárůstu produkovaného množství komunálního odpadu, od roku 2012 produkce odpadů již potřeťi po sobě klesla. I přes snižování zůstává kraj dlouhodobě oblastí s nejvyšší roční produkcí komunálního odpadu na obyvatele (355 kg v roce 2014). Nejméně vyprodukovaného odpadu připadlo na obyvatele Plzeňského kraje (252 kg).

Kraj dosahoval nejnižšího podílu tříděného odpadu, třídí se desetina komunálního odpadu

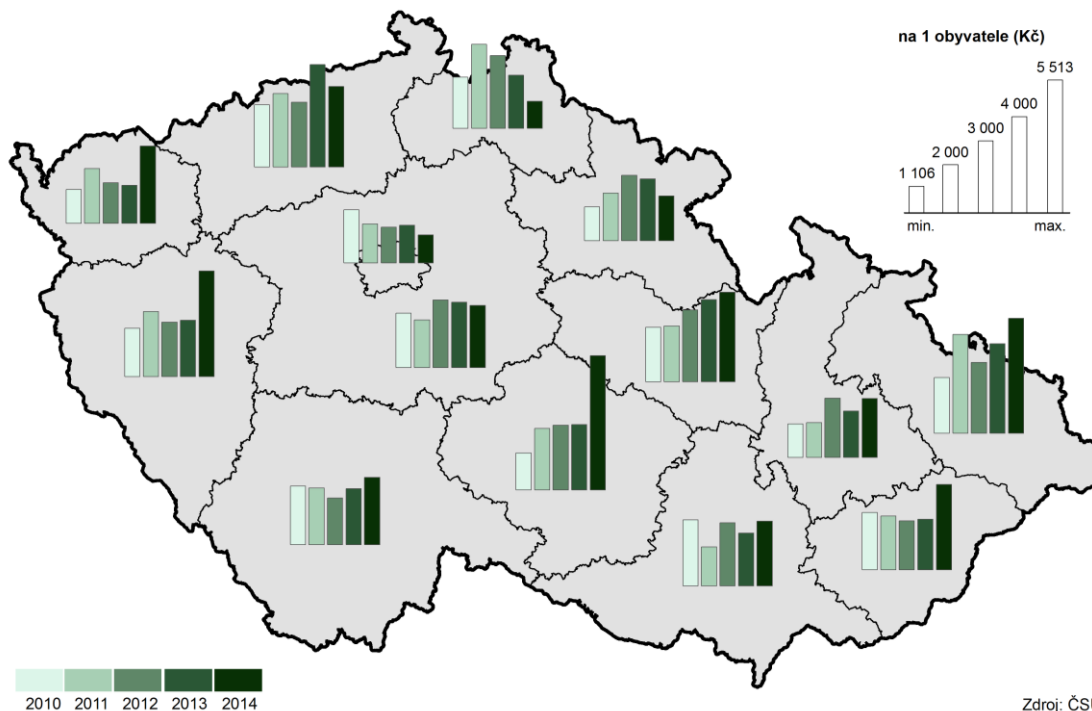
Podíl tříděného odpadu ve Středočeském kraji se během sledovaného období 2010–2014 pohyboval kolem desetiprocentní hranice, nejvyšší hodnotu dosáhl v posledním sledovaném roce, kdy kraj vykázal 11,7 % odděleně sbíraných složek komunálního odpadu. I tak zůstal podíl ve srovnání s ostatními krají nejnižší a o 2,6 procentního bodu pod celorepublikovým průměrem. Nejvyššího podílu tříděného odpadu dosahoval v roce 2014 Zlínský kraj (18,9 %).

▪ VÝDAJE NA OCHRANU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Objem investic na ochranu životního prostředí umístěných v kraji se od roku 2012 snižuje

Výdaje na ochranu životního prostředí meziročně kolísaly. V roce 2014 dosáhly pořízené investice na ochranu a obnovu životního prostředí podle místa investice ve Středočeském kraji 3 354,3 mil. Kč, což bylo méně než v letech 2012–2013, ale více než v letech 2010–2011. Na jednoho obyvatele tak připadla částka 2 562 Kč, což byla ve srovnání s ostatními kraji pátá nejnižší hodnota ležící pod průměrem ČR. Kolísání objemu investic dokumentuje skutečnost, že v roce 2012 se naopak hodnota vynaložených investic na ochranu životního prostředí pohybovala nad republikovým průměrem a mezi kraji se jednalo o čtvrtou nejvyšší částku v přepočtu na obyvatele (2 786 Kč). Na počátku sledovaného období (v roce 2010) stál kraj na 6. místě mezi kraji s hodnotou 2 246 Kč.

Kartogram 24 Pořízené investice na ochranu ŽP podle místa investice v krajích v letech 2010 až 2014

Investice na ochranu životního prostředí investorů se sídlem v kraji od roku 2011 vzrůstají

V případě investorů se sídlem v kraji bylo v roce 2014 vynaloženo 3,1 mld. Kč investic na ochranu a obnovu životního prostředí, přičemž od roku 2011 docházelo k meziročním nárůstům těchto investic. Hodnota z roku 2014 byla o více než třetinu (37,8 %) vyšší než v roce 2010. K navýšení došlo i v případě neinvestičních nákladů na ochranu životního prostředí podle sídla investora. V roce 2014 se jednalo o hodnotu 7,1 mld. Kč, což bylo o 23,2 % více než v roce 2010. Polovina investic pocházela od investorů se sídlem ve třech okresech – Mladá Boleslav (22 %), Kolín (16 %) a Benešov (12 %), u neinvestičních nákladů se jednalo o okresy Příbram (27 %), Kladno (15 %) a Mladá Boleslav (15 %).

